

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Ethica Symbolica E Fabularum Umbris In Veritatis Lucem
Varia Ervditione Noviter evoluta**

Pexenfelder, Michael

Monachii, 1675

Ethicè.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68709](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68709)

SYMBOLVM LXXXIII.

Parcæ fatorum præfides

Ex Variis.

Ethicè.

1. Diversa Parcarum stamina. 2. Fatum Stoicum. 3. Fatum in sano sensu. 4. Fatum Mathematicum. 5. Fatum Calvinisticum. 6. Fatum Lutheranum. 7. Fatum Catholicum. 8. Parcarum Spelunca.

Parcæ, deæ fatales, Jovis & Themidis, vel ut alii volunt, Noctis & Erebi filia sunt. Quidam eas à Matre *Necessitate* editas dicunt. Nomen ipsarum, ut Grammatici ajunt, καὶ ἀντιφρασιν, à non *parcendo* ducitur: rectius, quòd sint præparcæ, avaræ, & parùm liberales in vitæ terminis concedendis. Nam ubi hora destinata fluxerit, statim fila secant, & vitæ stamen abrumpunt. Varro nominatas putat à pariendo, quòd statim à partu vitam infantis suscipiant, eiusque cursum felicem an infelicem, brevem an longum, determinent. Sunt numero tres, eò quòd tria vitæ respiciant tempora. *Præteritum*, *Præfens*, *Futurum*. Præterito præfidet *Atropos*, latinè *immutabilis*, quia quòd factum, verti non potest. A τέρπω verto, & particula privante α. *Clotho*, præfens indicat tempus, quòd volvitur, seu netur; Nam κλάω voluo. *Futurum* ad *Lachesis* pertinet, quæ dicitur à λαγκάνω, fortior, pœnam scilicet aut præmium, secundùm fata Divorum. Per stamen quòd trahunt; *continuatio* & fragilitas vitæ humanæ significatur: nam juxta Poëtam

Omnia sunt hominùm tenui pendentia filo.

Harum *Clotho* fertur gestare colum: *Lachesis* stamina rhombo circumvolvere: *Atrops* filum incidere. Tritò versiculo:

Clotho rotat fufum, *Lachesis* net, & *Atropos* occat. Id est scindit.

Ethica.

Has deas Apuleius ita describit: Tres Parcæ, tria Fata sunt numero, cum ratione temporis facientia; si potestatem earum ad eiusdem similitudinem

tudinem temporis referas. Nam quod in fuso perfectum est, *præteriti* temporis habet speciem. Et quod torquetur in digitis, momenti *presens* indicat spatia. Et quod nondum ex colo tractum est, subactumque curâ digitorum, *futuri*, & consequentis sæculi posteriora videtur ostendere. Veterum superstitiosa opinione, lanificæ sorores istæ omnia mortalium negotia dispensant infallibili quadam necessitate, quam ne Jupiter quidem impedire possit. Tibullus:

Hunc cecinere diem Parcæ, fatalia nentes
Stamina, non ulli dissolvenda deo.

Et Ovid.

An dominae fati quidquid cecinere sorores,
Omne sub arbitrio definit esse Dei?

Et Claudianus:

----- quarum sub jure tenentur
Omnia, quæ seriem fatorum pollice ducunt,
Longaque ferratis evolvunt sæcula pensis.

Et Martialis:

Lanificas nulli tres exorare puellas
Contigit: observant, quem statuere diem.

I. (a) Itaque laqueum torquent huic de crassiore filo: alteri, ex auro diadema: alii è byssino purpuram: multis de fuso, nigra devolvunt stamina, hoc est, meras infelicitates & miseras: aliis candida nent fata, fausta, fortunata, prospera. Ejusmodi felicis staminis meminit Epigrammatarius. lib. 6. de filio Domitiani Cæsaris:

Ipse tibi niveo trahet aurea pollice fila,
Et totam Phryxi Julia nebit ovem.

Julia neptis erat Domitiani, quæ quasi dea, Parcarum locò, nebit tibi nascenti stamina ex auro vellere Phryxei arietis. Ab harum igitur dearum colo uniuscujusque hominum non solum vita, secundum Poëtas, dependet: sed etiam, quidquid in arcana Jovis diphthera consignatum est, id illæ sciunt & dispensant: unde Jovis & Superum scribae appellantur, quorum decreta excipiunt: itémque *librariæ*, & *custodes* Archivi Cælestis. Unde de illis Ovid. lib. 15. Metam.

----- Cernes illic molimine vasto
Ex ære, & solido rerum tabularia ferro.
Per ærea & ferrea tabularia exprimitur fatorum soliditas, quæ nec deleri, nec mutari possunt. Unde à Platone Parcæ etiam filiae *Necessitatis*

R r r 3

(a) Diversa Parcarum stamina.

fatis appellantur; de qua Horatius lib. 1. Od. 35. Fortunam invocans:

Te semper anteit sæva Necessitas
Clavos trabales, & cuneos manu
Gestans ahenâ; nec severus
Uncus abest, liquidumque plumbum.

II. (b) Per Necessitatem Parca seu Fatum intelligitur. Clavi trabales, uncus, & cætera, quæ Necessitati tribuuntur pertinent vel ad factorum vim ac potentiam: vel ad firmitatem & stabilitatem. Quemadmodum enim hæc omnia vel vim afferunt, & adhibentur ad torquendum & cruciandum; vel valent ad continendum, vincendum, ac firmandum: sic Necessitas primum quosvis impellit invitos, neque ququam eam effugere, neque domare, neque flectere potest; deinde ad perpetuitatem fixa & stabilis est, adeo ut neque labefactari, neque moveri, neque refigi possit.

De fato multa insipienter Veteres sapientes. Seneca in Oedipo:

Fatis agimur, cedite Fatis.
Non sollicitæ possunt curæ
Mutare rati stamina fusi:
Quidquid patimur, mortale genus,
Quidquid facimus, venit ex alto:
Servatque sua decreta colus
Lachesis, dura revoluta manu
Omnia certo tramite vadunt,
Primusque dies dedit extremum:
Non illa Deo vertisse licet.

Curtius lib. 5. Equidem æterna constitutione crediderim, nexuque causarum latentium, & multo antè destinatarum, suum quemque ordinem immutabili lege percurrere. Et Vellejus Patercul. lib. 1. Ineluctabilis factorum vis cujuscunque fortunam mutare constituit, consilia corrumpit. Prævalent fata consiliis, omnemque humanæ mentis aciem perstringunt: ut quod accidit, etiam merito accidisse videatur, & casus in culpam transeat. Et Ammian. Marcellin. lib. 14. Manum injectantibus fati, solent hebetari sensus hominum & obtundi. Imo ex Christianis quoque quidam de fato ambigunt loquuntur, è quibus Paulus Jovius hist. lib. 3. Occulta vis fati sæpè numero prudentes ad insaniam vertit. Et lib. 8. hist. Guicciard, Fatali tempestati nec humanum con-

silium,

(b) *Fatum Stoicum.*

filium, nec constantia repugnare potest. Nec desunt, qui illud Cleanthis, in ore habent. *Ducunt volentem fata, nolentem trahunt.* Quod si ita est, & homines fatali necessitate aguntur, nulla sunt supplicia constituenda maleficis: omnia enim scelera vel in fatum, vel fortunam reijci poterunt, cui reluctari, etsi velis, non queas. Et si est inevitabile, quidquid in fatis decretum, ergo frustra sunt supplicationes, preces, vota, piamina ad mala imminenda avertenda. Mirè se hinc torquet Stoicus Seneca; audiamus: Fata aliter jus suum peragunt, nec ulla commoventur prece, non misericordia flectuntur, non gratia. Servant cursum irrevocabilem, ex destinato fluunt. Quemadmodum rapidorum aqua torrentium in se non recurrit, nec moratur quidem, quia priorem superveniens præcipitat: sic ordinem rerum, fati æterna series rotat, cujus hæc prima lex est, stare decreto. Quid enim intelligis fatum? Existimo necessitatem rerum omnium, actionumque quam nulla vis rumpat. Hanc si sacrificiis, & capite niveæ agnæ exorari judicas divina non nosti. Sapientis quoque viri sententiam negatis posse mutari; quanto magis Dei? Quid si admotæ diis preces fuerint, si vota suscepta? Ita hoc non est contra fatum, sed ipsum quoque in fato est. Aut enim futurum est, aut non: si futurum est, etiam si non susceperis vota, fiet. Si non est futurum, etiam si susceperis vota, non fiet. At futurum hoc est; sed si vota suscepta fuerint. Puta me tibi manus dare, & fateri, hoc quoque fato esse comprehensum, ut utique vota fiant. Sic cum sanitas videatur esse de fato, debetur & medico: quia ad nos beneficium fati per hujus manus venit. lib. 2. nat. quæst. In circuitu ambulat Romanus hic Philosophus, ejusque cerebrum cum fato circumagitur, jam necessitatem inevitabilem agnoscendo, jam eam per exceptionem, ut vocant, *mediam*, per expiationes & procuraciones avertendo; jam etiam medicum in consilium & moderationem fatorum admittendo.

III. (c) Fatum juxta Catholicos est complexio quædam causarum secundarum, quæ licet ex se incertæ sint ac variabiles, prout tamen subsunt divinæ providentiæ, infallibilem inferunt effectum. Deus verò causas omnes juxta cujusque naturam ordinat, quasdam necessario, quasdam liberè; ad effectus bonos movendo, atque illuminatione tam intellectûs, quàm sanctis inspirationibus impellendo; effectus verò malos tantummodo permittendo. Unde fati hoc modo sumpti descriptionem sic tradit Boëtius lib. 4. Consol. prof. 6. Fatum est inhærens rebus mobilibus dispositio, per quam divina providentiæ suis quæque ne-

ctit

(c) Fatum in sano sensu.

est ordinibus. Secundum Conimbric. lib. 2. Physic. c. 7. Fatum appellatur ordo immobilis, quia stabilis est & firmus, non in se absolute, sed relatus ad divinam providentiam. Nam causarum secundarum alia ex libertate, alia solo naturæ impetu, alia contingenter, alia necessario ex se ac suo apte ingenio operantur. Atque hæc in agendo varietas ad pulchritudinem & ornatum universi magnopere conducit: quam qui mundo adimunt similes iis sunt, qui è pictura colorum differentiam, è musica vocum varietatem, è comædia personarum multitudinem tollunt.

IV. (d) Quidam quadruplex fatum statuunt. Primum *Mathematicum* est, quod ligat & necit firmiter actiones omnes, eventusque ad vim siderum & posituram stellarum. Secundum *Naturale*, id est, ordo causarum naturalium, quæ nisi impediuntur, vi & naturâ suâ, certum, eundemque producant effectum. Tertium violentum, *stoicum* nempe & *Poëticum*, quod Seneca definit necessitatem rerum omnium, actionumque, quam nulla vis rumpit: Deum ipsum, & actiones omnes internas, & nostræ voluntatis, huic fato subjiciens. Quartum est *Theologicum*, series scilicet ordōque causarum à divino consilio pendens vel inhærens rebus mobilibus, immobile divinæ providentiæ decretum, quod singula suo ordine, loco, tempore firmiter reddit. Vide S. August. lib. 5. de civit. c. 9. Et Lips. lib. 1. de constant. c. 17. & 18. Itemque P. Georg. Stengelium tom. 1. de Judiciis divinis. cap. 27. Ubi inter alia hæc disserit: Multi fati legibus ita addicunt, adstringuntque omnia, ut libertatem arbitrij manifestè tollant. Quidam namque opinantur, fatum esse naturalem quandam ac necessariam rerum consequentiam; eamque ex ipsis astris deducunt. Alii, inquit, fatum esse indeclinabilem rerum seriem & catenam, per æternæ consequentiæ ordines, semet implicantem. Utrique in Fato fiunt fatui: illi, quia astris, quibus sapiens dominatur, nimiam tribuunt potestatem: isti, quia non fati dispiciunt, quale sit inter facta & facienda discrimen. Nam etsi, quod factum est, infectum fieri nequit; id tamen, quod faciendum est, liberè faciendum; aut etiam omitti potest. Tametsi ergo Fatum, prout Ethnici sumebant, significabat aliquam in eventis necessitatem, imò etiam necessitatem in ipso Deo; prout tamen ab Aristotele, & rectè sentientibus accipitur, non solum non infert necessitatem in Deo, cum Deus liberè ordinet fatum; sed etiam in agentibus liberis creatis non ponit necessitatem; cum causæ proximæ in effectum influentes, influant juxta modum ejus. Quocirca si sint liberæ, influunt cum libertate, seu,

libertate

(d) *Fatum Mathematicum.*

libertate non everfa. Nulla ergo neque à stellis, neque ab ulla ferie caufarum est *neceffitas antecedens*. Ita est, non lucent in cœlo sidera otiose: alios in iram, alios in flavidum quendam languorem; alios lætos, subtristes alios gignunt; nullam tamen sanæ mentis homini ingerunt neceffitatem, nulli adimunt libertatem. Potest lætus triftari, & triftis naturâ, lætari: neque sanè quisquam in lætiffimos cachinnos effufior est, quàm cum melancholicus in rifum atque jocum erumpit. Qui autem ex pofitura stellarum bella, victorias, incendia, nuptias, magnatum mortes, prodiciones, fœdera, pacem, amicitias, inimicitias promittunt, & prædicunt, nã illi sunt malo astro nati, & in fuis fastis inter infanos fcribendi! Hæc ille fapienter. Et in fine ejusdem cap. nomen *Fati* vitandum est homini Christiano, aut ita intelligendum, ut neque ab aſtris, neque à caufarum ordine vis aut neceffitas liberæ hominis voluntati inferri exiftimetur: DEUS enim etiam, quæ liberè & contingenter futura funt, neceffariò & non contingenter, fed certò ac infallibiliter prævidet; & unicuique, fecundùm opera ejus, quæ prævidet, reddere ftatuit; præmia fecundùm misericordiam, five fupplicia fecundùm potestatem. Hinc ficut à Quintiliano, *fua quisque fortuna faber*, ita etiam fui dici quisque potest *Fati* auctor: prout enim fe gerit, ita recipit. Sic DEUS infallibiliter recepturum vidit, fic ab æterno prævifis delictis aut meritis, incommutabiliter ftatuit: Sic facta, antequam fierent, judicavit. Qua de caufa rectè Sophonias dixit c. 2. *Quærite dominum omnes mansueti terra, qui judicium eftis operati*: ita enim eftis operati, ficut DEUS ab æterno prævidit, judicavitque vos mercede dignos, quærite ergo Dominum, ut ab eo, quod meruiftis, accipiatis. Hæc ille.

V. (e) Non poffum hîc præterire, plenioris eruditionis caufa, *Fatum Calvinifticum*. Calvinus enim lib. 3. Inftit. c. 21. §. 2. ita loquitur. *Homines nudo Dei arbitrio, citra proprium meritum, in æternam mortem prædeftinantur & c. 23. §. 8. non dubitabo fimpliciter fateri, voluntatem Dei eſſe rerum neceffitatem, atque id neceffario futurum eſſe, quod ille voluerit*. Fatuè & impiè, nam quid aliud hinc confequitur, quàm deſperatio, cujus hoc eſt dilemma: vel ab æterno fum prædeftinatus ad gloriam, vel reprobatus ad fupplicium: fi prædeftinatus, neceffariò falvabor, etfi peſſimè vixero: fi reprobatus, neceffariò damnabor, etſi yeſtim benè vivere. Hoc argumento nixus eſt Ludovicus Landgravius Thuringiæ, ut ſcribit Cæſarius lib. 1. c. 27. Hic propter deploratam vivendi

S s s

(e) *Fatum Calvinifticum.*

vivendi licentiam, à viris religiosis correptus & graviter monitus, ut ad bonam rediret frugem, antequam inopina morte praveniretur: pro excufatione hoc adferebat: Si prædestinatus sum, nulla peccata poterunt mihi regnum cœlorum auferre: si reprobus, nulla bona opera conferre. Sed docuit illum Medicus tam animi, quàm corporis, quantum à vero aberraret. Nam vocatus ad medendum in valetudini Principis, hoc ariete eum concussit: Domine, frustra me vocasti: aut enim ex hoc morbo moriturus es, aut provicturus: si prius, nihil juvabit medicina, conclamatus es; sin' posterius, sine medicamine convalebis. Cùm ille nihilominus urgeret applicationem medicinæ: posse enim fieri, ut ejus efficaciam sanitati redderetur; subintulit Medicus: rectè verò, si putas vitam corporis conservari posse adhibito pharmaco; cur non itidem credis, salutem animæ te consecuturum, si adhibeas poenitentiae sacra remedia? vicit prudentia Medici, & morbum à corpore, errorem depulit ab animo. Porrò dilemma illud sic explicandum est. Si prædestinatus sum, id est, à Deo ordinatus ad vitam æternam per certa media, quæ in mea potestate sunt, consequendam; certò consequar vitam æternam, si illa media adhibuero. Rursum si sum reprobatus, id est, si à Deo ordinatus sum ad infernum propter peccata mea, quæ liberè commissurus sum; certò damnabor, si illa peccata commiserò. Becan, lib. 3. c. 4.

VI. (f) Fatum etiam inducit Lutherus, dum contra libertatem arbitrii insurgit his verbis in assert. art. 36. Liberum arbitrium est figmentum in rebus, seu titulus sine re: quia nulli est in manu sua quippiam cogitare mali aut boni; sed omnia sub Deo sunt, contra quem nihil possumus. Quod & Poëta voluit, quando dixit: *Certa stant omnia lege.* Ex quo deducitur, nihil fieri Deo permittente, sed quæcunque fiunt, fieri Deo volente; & hanc Dei voluntatem esse rerum necessitatem. Hæc Lutherus. (g) Huic falsitati reclamant veritas per Siracidem cap. 15. *Apposuit tibi DEVS ignem & aquam: ad quod volucris, porri-ge manum tuam. Ante hominem vita & mors, bonum & malum: quod placuerit ei, dabitur illi.* Habet nempe se liberum arbitrium instar libræ, cujus libripens est homo: balances sunt ignis & aqua, bonum & malum, præmium & supplicium, ac in utrumlibet propensio, aut utriuslibet electio. Ex libero arbitrio homo fit. 1. Similis Deo & Angelis. 2. Eminent cæteris creaturis. 3. Est dominus sui ipsius, suarumque actionum. 4. Capax est virtutis. 5. Capax est meriti. 6. Promeretur vitam & glo-

(f) Fatum Lutherianum. (g) Fatum Catholicum.

& gloriam æternam; estque libertas volendi & nolendi in anima, quod gemma in auro, velum in navi, spiritus in membris. Atque hæc de Fato.

VII. (b) Cæterum Parcæ vocantur *Themidis*, id est Præsidis iustitiæ, filiæ: quia id quod unicuique evenit, jure & pro meritis, rerumque gestarum dignitate contingit, & altissimo Dei consilio. Dicuntur autem in spelunca quadam obscura habitare solitæ, quoniam occulta sunt Dei judicia, nec statim ad sceleratorum hominum punitionem erumpentia: verum ubi opportunum vindictæ tempus accesserit, nulla neque arx munitissima, neque legio peditum aut cataphractorum equitum præsidia possunt ab homine nefario Numinis ultionem depellere, aut retardare. Mythol. lib. 3. c. 6.

(b) *Parcarum spelunca.*

SYMBOLUM LXXXIV.

Fortuna, dea cæca,

Ex variis.

Ethicè.

1. Fortuna quid? 2. Fortuna & Casus apud Aristotelem. Quid Fortuna ex mente S. Augustini? 3. Providentia Dei in temperandis sortibus. 4. Fortuna varia apud Romanos. 5. Fortunæ inconstantia. 6. Divina Providentia rerum omnium moderatrix.

Ethica.

Fortuna, quasi *Vertana*, à vertendo dicta, quòd vertat omnia, Græcis *Tyche* nominata, omnium divorum maximè quotidianis in sermonibus celebratur; penes quam omnes humanæ vitæ mutationes, omne facultatum, honorum, amicitiarum, & commodorum arbitrium non à Poëtis tantum veteribus, sed etiam Philosophis creditur. Hanc ferunt res humanas sursum ac deorsum vertere pro suo arbitrio: hanc in singulos homines jus habere: hanc civitates, regna, amicitias, cum libuerit evertere, & everfa ac jacentia erigere; iterumque florentissima ef-